

DE GRAVEN VAN VLAANDEREN EN HUN DOMEINEN ROND BRUGGE

DOOR

E. H. J. NOTERDAEME

De graven van Vlaanderen hadden grote territoriale bezittingen in Vlaanderen. Daaruit kan men echter nog niet besluiten dat deze reeds aan onze eerste graven toebehoorden. H. Sprömberg laat hun grootgrondbezit tot Boudewijn I opklimmen; hij komt tot het besluit dat deze graaf nagenoeg heel Vlaanderen in eigendom van zijn schoonvader zou verkregen hebben, al geeft hij ook toe, dat slechts bronnen uit de 12^e eeuw hierop wijzen¹.

Karel de Kale, Hinkmaar, de aartsbisschop van Reims, en Paus Niklaas I stonden in 862 wantrouwig tegenover Boudewijn I: ze vreesden dat deze zou samengespannen hebben met Rorik, een der hoofdmannen van de Noormannen. De graaf had immers daarmede gedreigd. Na 862 is hiervan geen spraak meer: in 864 heeft Boudewijn zelfs een landingspoging van de Noormannen beslist afgeslagen. Nu was de graaf niet meer te vrezen: hij weerde immers de Noormannen af.

Ook Paul Niklaas I heeft dit ingezien: Boudewijn I was, na 862, ten volle te betrouwen. De Paus heeft dan ook alles in het werk gesteld om Boudewijn's macht nog te doen aangroeien. In 866 drong hij er andermaal bij Karel de Kale op aan, om Boudewijn door nieuwe schenkingen te begiftigen: « *Gloriosissimae praeterea caritati vestrae denuo pro Balduino gratias agimus... denuo, quod deest, oblati pro eo petitionibus nostris, suppleri per pietatis vestrae magnificentiam deprecamur* »². De Paus vraagt dat de koning zou aanvullen wat nog ontbreekt... aan een schoonzoon van de koning. Hij doet beroep op « *munificentiam pietatis vestrae* ». Karel de Kale is toch de schoonvader van Boudewijn en deze laatste dient beter bedeed te worden dan een gewone graaf: de « *pietas* » verplicht de koning daartoe.

Wat met deze nieuwe « *honores* » bedoeld wordt, weten we niet: zonder twijfel een nieuwe machtsuitbreiding van de graaf: het is vrij waarschijnlijk dat Boudewijn toen nieuwe graafschappen heeft verkregen³.

(1) H. SPROEMBERG, *Die Entstehung der Grafschaft Flandern*, 1935, p. 40: « Vielmehr wird von Anfang erklärt, Balduin habe Flandern als Mitgift der Judith zum freien Erbe erhalten. Quellenmässig können wir diese Anschauung erst Ende des 12. Jahrhunderts belegen. »

(2) H. SPROEMBERG, *Judiib*, blz. 945, met verwijzing naar *Nikolaus ep.* Nr 78, M.G., E.P., VI, 413³³.

(3) F. GANSHOF, *Vlaanderen onder de eerste graven*, 1944, p. 111: Door de tussenkomst van Paus Niklaas I bij de koning verkreeg hij andere honores nl. het graafschap Ternois en de waardigheid van lekenabt van Sint-Pieters te Gent (ten laatste in 870).

H. Sprömberg houdt er een andere en zeer persoonlijke opvatting op na. Volgens deze geleerde is hier door « *honores* » geen spraak van gouwen of abdijen, maar van landschenkingen. Dit legt, volgens hem, uit hoe Boudewijn I eigenaar zou geworden zijn van een groot deel van de gouw Vlaanderen. Boudewijn I zou Vlaanderen als bruidsgift in volle eigendom van zijn schoonvader gekregen hebben en dit op aandringen van de Paus tot het schenken van nieuwe « *honores* ». Nadat Karel de Kale het huwelijk van Boudewijn met Judith had goedgekeurd, betaamde het, aldus de schrijver, dat de koning het jonge echtpaar een bestaan zou verzekeren, en daar voldoende geldmiddelen ontbraken, schonk de koning hem Vlaanderen in eigendom⁴.

Door de « *honores* » zal wel iets anders dan deze landschenking zijn bedoeld geweest. Het zal nochtans nuttig zijn eens na te gaan in hoever onze eerste graven werkelijk de grootgrondbezitters in de gouw Vlaanderen waren. We beperken ons in dit overzicht tot de domeinen in de omgeving van Brugge.

I. DE FISCUS SNELLEGEM - WEINEBRUGGE

De koninklijke fiscus Snellegem was zeer uitgestrekt en omvatte de gemeenten Zerkegem, Jabbeke, Varsenare, Sint-Andries, Sint-Michiels en het grondgebied der stad Brugge, links van de Reie. Het was duizenden hektaren groot. Bij het einde van de Duinkerkiense Transgressie II werd het grondgebied waar de parochies Sint-Michiels en Sint-Salvator zouden ontstaan, herschepen in een uitgestrekt broekland. In het laag, drassig waterland dat regelmatig overspoeld werd door de Reie, de Kerkebeek en de Boterbeek, kwamen wijnen, meersen en weiden te voorschijn : de vruchtbare oevers van deze waterlopen waren geschikt voor veeteelt en landbouw : een echte exodus van de landbouwbevolking uit de eerder magere zandgronden naar het broekland links van de Reie volgde hierop in de loop van de achtste eeuw. Een nieuwe economische eenheid kwam aldus tot stand : ze was te ver afgelegen van het domein Snellegem om met dit verbonden te blijven ; ze werd ervan losgemaakt en kreeg de naam van fiscus Weinebrugge. Deze lag links van de Reie, begon in 't Noorden aan de Ieperleet en eindigde in 't Zuiden aan de Wilgebroeken en het terrein Oostcamp. Gans deze fiscus werd later ingelijfd in de heerlijkheid Sysele : het is dan ook betrekkelijk gemakkelijk de grenzen van Weinebrugge in 't Westen terug te vinden : langs die kant paalde deze nieuwe fiscus aan hetgeen later het ambacht Straten en het ambacht Tillegem werd : Straten en Tillegem maakten, toen de fiscus Weinebrugge geboren werd, nog deel uit van de fiscus Snellegem⁵.

In 941 beschikte graaf Arnulf I over de helft van zijn domein Snellegem ten voordele van de Sint-Pietersabdij te Gent. Hij had dit domein door erfrecht verkregen : het was dus sedert lang grafelijk bezit. Deze

(4) H. SPROEMBERG, *Die Entstehung*, p. 40, 41.

(5) Zie over de fiscus Weinebrugge : J. NOTERDAEME, *De herkomst van de Sint-Salvatorsparochie en de fiscus Weinebrugge* in « *Sacris Erudiri* », 1954.

helft lag Oost van de fiscuskerk Snellegem (*cuius pars media coniacet a plaga orientis*) en was toen nagenoeg 1100 ha groot : in deze oostelijke helft lag de centrale boerderij van het domein, de *mansus indominicatus* waar de meier woonde (*ubi major habitat*), het huidige Oosthof. Op de hofplaats van deze boerderij (het huidige Oosthof, in de kom van het dorp) en vlak vóór het Maeihof, de gerechtsplaats, werd de fiscuskerk opgericht. De huidige kerk staat nog op dezelfde plaats. De oostelijke helft omvatte in 941 boven de *curtis* en de 8 *mansi* die er rond lagen, ook nog de Bencebruch en het Veld van Sint-Andries, alsook nog Tillegem (op Sint-Michiels) dat in 1089 nog *regius fiscus*, koninklijke fiscus genaamd werd.

Zerkegem, Jabbeke, Varsenare en Sint-Andries waren reeds vóór 941 losgemaakt van de fiscus Snellegem. De kerk Zerkegem werd geschonken aan de abdij van Sint-Vaast en Jabbeke aan de bisschop van Doornik. Straten (t.t.z. Varsenare + Sint-Andries) werd reeds vóór 941 door de graaf als leen gegeven aan een ridder van Straten, waarschijnlijk een ridder uit Strata (Estrée) in Noord-Frankrijk. Vermits Snellegem een Merovingisch domein was, een kroondomein, en het in 941 oud grafelijk bezit was, is het zo goed als zeker dat Karel de Kale dit domein aan Boudewijn I, die met zijn dochter Judith gehuwd was, als bruidsgift in eigendom geschonken heeft. De schoonzoon kreeg niet enkel de *fiscus* Snellegem, maar ook de *fiscus* *Weinebrugge*. Het is in deze laatste *fiscus* dat hij zich kwam vestigen en er zijn burcht heeft gebouwd. Volgens de domeinstudie lag Brugge dus in het grafelijk domein *Weinebrugge*.

De oudste geschiedenis van de stad Brugge komt dit ten andere bevestigen. Kan. Duclos heeft reeds vermoed dat het grondgebied van de stad Brugge vroeger in een groot domein lag, waarvan de graaf van Vlaanderen eigenaar werd. In zijn merkwaardig boek « *Bruges, Histoire et Souvenirs* » schrijft hij over de parochie van Sint-Salvator, de oudste parochie der stad, circa 800 opgericht, als volgt : « *Cette paroisse de Saint-Sauveur, après l'érection de la paroisse du Château, continua à s'étendre à l'est du Bourg, sur le territoire actuel de Sainte Walburge... comme elle s'étendait, vers l'ouest, hors de l'enceinte actuelle, sur les terrains de Saint-Bavon. La paroisse de Saint-Jacques, autrefois en ville et hors ville, jusqu'à l'Iperleet ou canal d'Ostende, fut découpée dans le territoire de Saint-Sauveur, vers 1240. La paroisse de Saint-Sauveur s'étendit encore, au XVIe et au XVIIe siècle, sur une grande partie de Saint-André, jusque près du village et jusqu'à l'Iperleet, du Waggehwatèr à Schipstalle. Cette paroisse de Saint-Sauveur peut avoir été érigée dans un vaste domaine, qui passa plus tard au Comte de Flandre* »⁶.

Kan. Duclos heeft goed gezien, doch in zijn tijd was de studie van de grafelijke domeinen rond Brugge nog niet zo ver gevorderd als thans : hij kon dan ook het domein niet noemen waarin de Sint-Salvators parochie ontstaan was. Deze parochie strekte zich uit over de helft van de *fiscus* *Weinebrugge*, over de noordelijke helft ervan en deze *fiscus* was grafelijk domein en eigendom van Boudewijn I. Nu begrijpen we hoe

(6) AD. DUCLOS, *Bruges, Histoire et Souvenirs*, 1910, p. 277.

de inwoners van de stad Brugge tot in 1127 grondcijns moesten betalen aan de graaf. Het grondgebied Brugge was allodiaal goed van Boudewijn I. « *Après avoir bâti son nouveau Burg, le Comte laissa le « castrum forinsecum» à la disposition des habitants qui n'y possédaient encore aucun alleu, sous charge de cens foncier, census mansionum... Après la mort du Bienheureux Charles le Bon, en cette année, les Brugeois ne consentirent à reconnaître Guillaume de Normandie, comme comte, que contre la concession d'une charte conventionnelle... par laquelle il leur concédait outre la liberté du tonlieu, l'affranchissement de leurs habitations, du cens foncier dû au Comte. Du chef de cette dernière concession, le sol urbain devint libre de charge* »⁷.

Wanneer en hoe was de graaf de allodiale heer geworden van de stadsbodem? Het antwoord is niet ver te zoeken. De *vicus* Brugge was een onderdeel van Weinebrugge en bijgevolg grafelijk bezit. Het grondgebied was dus eigendom van de graaf en de *vicus* in de ware zin van het woord: *zijn* stad. Boudewijn I heeft er zich dan ook gevestigd en er een versterkte plaats van gemaakt. Hierin volgde hij de politiek van zijn schoonvader: op bepaalde en gevaarlijke plaatsen een « burcht » tegen de Noormannen oprichten. Daarmede heeft hij de natuurlijke invalspoort in Vlaanderen (het Zwin) voor de Noormannen toegegrendeld. De vestiging van Boudewijn I te Brugge is van overwegend belang geweest voor de groei en de bloei van de stad Brugge en van het graafschap Vlaanderen⁸.

II. DE FISCUS SYSELE

Brugge zat te paard op twee domeinen: het domein Snellegem en het domein Sysele. Het oudste gedeelte van de stad lag links van de Reie, in het domein Snellegem, of beter nog, in het domein Weinebrugge. Het grondgebied rechts van de Reie, op Sysele, werd slechts later in de stad ingelijfd.

De *fiscus* Snellegem was van overwegend belang voor Boudewijn I. Dit neemt nu het belang niet weg van het domein Sysele. Dit was een tegenhanger van de *fiscus* Snellegem, even uitgestrekt als dit laatste. Het domein Sysele strekte zich uit over de gemeenten Sysele, Oedelem, Assebroek, Sint-Kruis en de helft van het grondgebied Brugge, het gedeelte dat rechts van de Reie lag.

De *fiscus* Snellegem-Weinebrugge lag West, Zuid-West en Zuid van de stad. De *fiscus* Sysele-Gera Oost, Zuid-Oost en Zuid van Brugge: in het Zuiden paalden beiden aan elkander, zodat de twee fisci als een gordel rond de stad lagen, het Noorden uitgezonderd⁹. We schrijven: de *fiscus*

(7) F. GANSHOF, *Bruges dans la période préconstitutionnelle de son histoire* (Nederlandsche Historiebladen, 1938).

(8) In 1089 bevestigt de graaf van Vlaanderen het kapittel van Sint-Donaas in het bezit van de fiscuskerk Sint-Michiels (Weinebrugge). Daar deze aan de eigen kerk van de graaf geschonken werd, moet de schenker bij een der Vlaamse graven te zoeken zijn.

(9) Later zou de parochie van Sint-Salvator in 't Noorden de parochie Sint-Pieters stichten en de parochie O.L.Vrouw, deze van Sint-Gillis en deze van Coolkerke.

Sysele-Gera. Zoals Weinebrugge een onderdeel was van het domein Snellegem, zo was de fiscus Gera (Sint-Kruis) een onderdeel van het domein Sysele. De *fiscus*-kerk van Gera was Sint-Kruis, zoals de kerk van Sint-Michiels de *fiscus-kerk* van Weinebrugge, en zoals uit de parochie Sint-Michiels voor de opkomende agglomeratie Brugge de parochie Sint-Salvator gesticht werd, zo werd uit Sint-Kruis, doch eeuwen later, de parochie Sinte-Anna geboren voor het stadsgedeelte dat op het oud Gera lag.

Het domein Sysele, en dan ook Gera, was grafelijk domein en behoorde reeds toe aan Boudewijn I. Sysele werd inderdaad vóór 875 aan de bisschop van Utrecht geschonken. We mogen gerust aannemen dat de schenking uitging van Boudewijn I¹⁰.

In 1089 bevestigde de graaf van Vlaanderen het kapittel van Sint-Donaas in het bezit van Gera. Vermits de schenking gedaan werd aan de eigen kerk van de graaf, is het meer dan waarschijnlijk dat ook hier de graaf van Vlaanderen de schenker is geweest. Het uitgestrekt domein van Male, waarop later het grafelijk kasteel gebouwd was en dat grafelijk domein was, lag ten andere in de fiscus Sysele-Gera — een bewijs dat deze fiscus grafelijk grondbezit was.

III. HET DOMEIN OOSTCAMP

Dit domein lag in het Zuiden van Brugge. Oostcamp paalde in het Noorden aan Sint-Michiels en aan Assebroek, dus aan de fiscus Weinebrugge en aan de fiscus Sysele. Het domein Oostcamp strekte zich uit over Oostcamp, Waardamme en Ruddervoorde: de twee laatste kerken waren immers hulpkerken van Oostcamp. Ook gans dit domein was grafelijk bezit. In 1089 bevestigt de graaf het kapittel van Sint-Donaas in het bezit van de «*capella de Wara*» (Waardamme) en van deze «*que dicitur Ridravorda*» (Ruddervoorde) en hij bevestigt tevens de proost van Sint-Donaas in het bezit van de moederkerk Oostcamp: «*hec autem sunt bona prepositure: ecclesia Horscamp cum omnibus decimis et terra adjacente*».

De schenking werd reeds zeer vroeg gedaan vermits men, vermoedelijk in het begin der twaalfde eeuw, door de valse oorkonde van 961, gepoogd heeft ze terug te brengen tot vóór dit laatste jaartal.

IV. HET POLDERGEBIED

Onze eerste graven beschikten in het Noorden van Brugge, in het Poldergebied, over zeer uitgestrekte grondgebieden. Na de Duinkerkaanse Transgressie II (rond 900) werd heel het Poldergebied Noord van Brugge stuk voor stuk ingedijkt. De bezittingen van de Vlaamse graven groeiden aldaar gedurig aan, naarmate nieuwe dijken werden aangelegd. De nieuwe schorren kwamen als «*nieuwland*», als «*novae*

(10) Zie J. NOTERDAEME, *Studiën over de vroegste kerkgeschiedenis van Brugge, I, Sysele en het Sint-Maartenskapittel te Utrecht*, in «*Sacris Erudiri*», 1954, p. 180 en volgende.

terrae» van rechtswege aan de graaf toe : de graaf mocht er aanspraak op maken en werd hoe langer hoe rijker.

In dit gebied treffen we vooreerst het domein Oostkerke aan. Dit domein was zeer uitgestrekt en omvatte in 1110 Oostkerke, Westkapelle, Lapscheure, Moerkerke en Wulpen¹¹. Ook Damme en Houcke lagen in Oostkerke. Oostkerke kwam reeds zeer vroeg onder het patronaat van Sint-Quinten ten eilanden. Op 18 Oktober 1089 deed de graaf nog schenking van een nieuwe tiende in Oostkerke aan dezelfde abdij¹². In 1163 bevestigt de bisschop van Doornik dezelfde abdij in het bezit van genoemde kerk alsook nog van het geheimzinnig Lesiterrusa¹³.

Vele eeuwen lang, tot in het begin der 12e eeuw, was het bisdom Doornik verenigd met dit van Noyon. In dit laatste lagen de twee abdijen van Sint-Quinten. Wellicht is dààr de uitleg te zoeken van het feit dat Oostkerke in 't Noorden van Brugge aan Sint-Quinten-ten-eilande en Snellegem in 't Westen van Brugge aan Sint-Quinten-ten-berge geschonken werden.

In het poldergebied treffen we verder het domein Dudsele aan. In 1089 bevestigde de graaf insgelijks het kapittel van Sint-Donaas in het bezit van deze kerk — bijgevolg was het domein oud grafelijk bezit.

In 1108 volgt de bevestiging van het bezit door de Sint-Donaaskerk van Zuienkerke, Uitkerke (waaronder Wenduine en Scharphout (Blankenberge) dienen gerekend te worden) en van Clemskerke. Uitkerke en Clemskerke waren kustparochies en brachten het grafelijk gebied reeds tot aan de Noordzee¹⁴.

Houttave was een bezitting van Boudewijn II. Volgens de brief van Othelbold behoorde die kerk vroeger toe aan de Sint-Baafsabdij. Wanneer ze in het bezit van deze abdij kwam, kan niet worden uitgemaakt. Ook de kerk van Nieuwmunster was vroeger grafelijk bezit : toen het personaat van Houttave en Nieuwmunster, in het begin der dertiende eeuw, door Radulphus van Roden aan de abdij van Sint-Andries geschonken werd, dan moest dit in laatste instantie door de gravin van Vlaanderen bekrachtigd worden¹⁵.

Zo wordt meer en meer bevestigd dat heel het Noorden van Brugge tot aan de zee van oudsher grafelijk gebied was.

We hebben ons beperkt in ons onderzoek tot de omstreken van Brugge — tot de domeinen die paalden aan Brugge of er toch dicht bij lagen. Het zou ons te ver brengen moesten we ons steeds meer en meer van de stad verwijderen. Toch willen we er nog even op wijzen dat het domein Sysele in het Oosten paalde aan het domein Maldegem, dat een kroondomein was.

(11) Ch. DUVIVIER, *Actes et Documents anciens*, 1898, p. 324 : *In Flandris, super mare, altare de Oskerke, cum ecclesia ei quatuor capellis : prima de Vulps, quae est sita in maris insula, secunda de Lapscuras, tertia de Murkerka, quarta de Vuas* (Vuas, Was, Waes, Waescapelle, Westcapelle).

(12) *Ibidem*, p. 319.

(13) *Ibidem*, p. 330. Lesiteruse, wellicht een verdwenen Lisse-ter-use (ose). Hierbij denken we aan ose-kerke en aan Lisse-wege, in dezelfde streek.

(14) MIRÆUS-FOPPENS, *Opera Diplomatica*, III, p. 313.

(15) Oork. 7371 bl. anno 1221 R.A.Brugge.

In het Zuiden van Brugge hebben we dan nog het domein Aartrijke en dit van Torhout.

Aartrijke was, vóór de inval der Noormannen in 879, een bezitting van de bisschop van Noyon-Doornik. Aartrijke schijnt eveneens een *regalis fiscus* — een koningsdomein — te zijn geweest. Het diploma van Karel de Eenvoudige luidt immers : « *similiter et in Flandris Artiriacum cum sibi pertinentibus, et mansis III quondam Agardi, queque etiam prefatus comes auferebat, nostro iterum precepto insereremus et refirmaremus* »¹⁶. « Iterum » wijst er op dat dit reeds vroeger werd gedaan en dan wel door hemzelf of een van zijn voorgangers. Aartrijke is waarschijnlijk nooit in het bezit geweest van Boudewijn I : het is niet te vermoeden dat deze graaf na 862 daarmede de bisschop van Doornik zou hebben begiftigd : de betrekkingen tussen graaf en bisschop waren te zeer gespannen¹⁷. Zijn zoon Boudewijn II heeft echter Aartrijke geusurpeerd, zoals het diploma van Karel de Eenvoudige getuigt ; geusurpeerd en nooit teruggeschonken aan de bisschop van Doornik. In 1108 was het personaat van Aartrijke in het bezit van het kapittel van Sint-Donaas. De graaf had dit geschonken tussen 898 (waarschijnlijke datering van het diploma) en 1108. Slechts één domein in het Zuiden van Brugge is onbesproken gebleven : het domein Zedelgem-Veldegem. Het lag rondom ingesloten door grafelijke domeinen. Het is te vermoeden dat het insgelijks in het bezit kwam van de graaf. Sporen van grafelijk bezit zijn er, ten andere, terug te vinden¹⁸. Het « Casteelhof » van Zedelgem, waar de ridders van Zedelgem woonden, die « *camerarii in diplomate* » waren¹⁹, hing rechtstreeks af van de Burg van Brugge²⁰.

De vraag kan zelfs gesteld worden of Zedelgem samen met Loppem vroeger geen deel uitmaakte van het koningsdomein Aartrijke. De « ambachten » zijn zeer oud. De gemeenten die onder éénzelfde ambacht vielen verwijzen zeer dikwijls naar een nog vroeger verband onder elkander. Aartrijke, Zedelgem en Loppem hebben één zelfde ambacht uitgemaakt. Zo we nu nog verder naar het Zuiden afdalen komen we aan het domein Torhout. Ook dit was een koningsdomein. Het kloosterdomein Torhout werd in 834 door Lodewijk de Vrome aan de H. Anscharius bisschop van Hamburg-Bremen geschonken en hem in 843 door Karel de Kale ontnomen. Deze begiftigde er graaf Ragnaar mede en ontnam het hem insgelijks om het ten slotte aan graaf Boudewijn I te schenken. Aartrijke was een schakel tussen het koningsdomein Snellegem en het

(16) Ph. LAUER, *Recueil des actes de Charles le Simple*, Parijs, 1940, nr 2.

(17) Het is echter mogelijk dat Boudewijn I, reeds vóór 862 graaf van Vlaanderen, de kerk Aartrijke aan de bisschop van Doornik zou geschonken hebben en dat Karel de Kale deze schenking heeft bekrachtigd maar dan vóór 862, wanneer er nog een goede verstandhouding was tussen graaf en bisschop.

(18) L. VOET, *Brief van abt Othelbold*, p. 133, nr 4.

(19) Fr. RONSE, *Geschiedenis van Zedelgem*, p. 31.

(20) L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Coutume du Bourg de Bruges*, t. I, p. 356 : *Seigneuries relevant directement du prince* : 55° : *Cour et ammanie de Zedelgem*.

Het wordt meer en meer duidelijk dat de centrale hoeve, de *curtis indominicata*, van de uitgestrekte *fisci* immer op of langs de grote heerwegen lagen : voorbeelden hiervan zijn in onze studie : Aartrijke, Snellegem, Syssele, Maldegem, Aardenburg.

kloosterdomein Torhout. Na de usurpering van Aartrijke vormde het grafelijk bezit rond Brugge één homogeen geheel : vanaf zijn Burcht van Brugge reisde de graaf tot aan Torhout op zijn eigendom en erve.

Boudewijn I woonde te Brugge te midden van uitgestrekte domeinen, die zijn eigendom waren. Hij was, zo schrijft men, de laatste graaf-ambtenaar en de voorbode van de feodale graaf. Wanneer men de domeinen rond Brugge overschouwt, dan staat men verbaasd steeds voor grafelijk bezit te staan. De territoriale bezittingen van Boudewijn I rond Brugge waren onzegkelijk uitgestrekt. Vanaf Uitkerke in 't Noorden tot Torhout in 't Zuiden, en vanaf Oudenburg in 't Westen tot Maldegem en Aardenburg in 't Oosten, was veruit het grootste deel van de grond grafelijk bezit — persoonlijk bezit van Boudewijn I. Dat Boudewijn II dit nog heeft aangevuld door beslag te leggen op het goed van degene die voor de Noormannen gevlucht waren en kerkelijk goed te usurperen hoeft geen betoog : het domein Aartrijke kan als voorbeeld dienen.

We kunnen besluiten : het territoriaal bezit van Boudewijn I in de Vlaanderengouw en vooral rond Brugge was zeer groot. Hij was er werkelijk de « *dominus terrae* ». Dit legt ons uit waarom de graaf zich te Brugge heeft gevestigd : hij woonde er te midden van zijn domeinen. We zullen niet beweren, zoals H. Sprömberg, dat Boudewijn I in 866 door tussenkomst van de Paus, Vlaanderen in eigendom van zijn schoonvader als bruidsgift heeft verkregen — door de « *honores* » heeft de Paus wel iets anders bedoeld. We hebben enkel willen onderzoeken of dit massa-grondbezit rond Brugge een werkelijkheid was en we denken bevestigend te moeten antwoorden.